«Ұйғыр тілі мен әдебиеті» пәні бойынша
Педагогтердің білімін бағалауға арналған тест спецификациясы
(2025 жылдан бастап қолдану үшін)

1. Мақсаты: Бастауыш, негізгі орта және жалпы орта білімнің жалпы білім беретін оқу бағдарламаларын іске асыратын білім беру ұйымдарында жұмыс істейтін педагог қызметкерлерді аттестаттау барысында Педагогтердің білімін бағалау тест тапсырмаларын әзірлеу мақсатында құрастырылған.
2. Міндеті: Педагогтердің білім деңгейінің біліктілік талаптарға сәйкестігін анықтау.
3. Мазмұны: «Ұйғыр тілі мен әдебиеті» пәні бойынша оқу бағдарламасына сәйкес оқу материалдары енгізілген.

№	Мавзу	№	Мавзучә	Оқутуш мәхсити
01	Мәдәнийәт: тил вә алақә Фонетика. Созуқ вә үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, уларниң алдинқи вә экси тәсиратлири. Боғум.	01	Фонетика вә графика. Нутуқ әзалири. Алфавит. Тавушларниң бөлүнүши. Созуқ вә үзүк тавушлар. Созуқ вә үзүк тавушларниң түрлири. Созуқ тавушларниң қанунлири. Үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, алдинқи вә экси тәсират қанунлири. Боғум вә униң түрлири.	хәт, елан, реклама, уқтурушнамә, еланниң тәркиви вә рәсмийләштүрүлүши арқилиқ жанрлиқ алаһидилигини ажритиш; мәтин мәзмунини чүшинишкә, нәқ әхбаратларни ениқлашқа бегишланған соаллар қоюш
02	Бизни қоршиған аләм Лексикология.	02	Сөз вә униң мәнаси. Көп мәналиқ сөзләр. Сөзләрниң удул вә көчмә мәналири. Мәнадаш, аһаңдаш вә зит сөзләр. Фразеологизмлар. Кирмә сөзләр. Кона вә йеңи сөзләр. Диалект вә шевиләр.	лексикиниң еғизчә сөзләш вә язмичә стиль алаһидиликлирини мәтин арқилиқ тонуш; мәтиндики асасий вә қошумчә әхбаратни чүшиниш, ениқлаш; энциклопедиялар, балиларға бегишланған гезит-журналлардин һажәт әхбаратни елишни билиш
03	Морфология. Сөз тәркиви. Сөз түркүмлири. Исим	03	Сөз тәркиви. Томур вә ясалма сөз. Қошма, бириккән, қош вә қисқартилған сөзләр. Қошумчилар вә уларниң түрлири. Исим вә униң түрлири. Исимниң көплүк, келиш вә егилик қошумчилири. Исимларниң жүмлидики хизмити.	уйғур тилиниң тавушлар системиси, аһаңдашлиқ қануни, имла алаһидиликлирини әскәргән һалда, орфографиялиқ нормиға мувапиқ йезиш; созуқ, үзүк тавушлар тәләппузи, боғумларниң тәләппузи, кирмә, қисқартилған сөзләрниң тәләппузи қанунийәтлиригә мувапиқ тәләппуз қилишни билиш;
04	Сүпәт Аилидики әнъәниләр вә байрамлар	04	Сүпәт вә униң түрлири. Сүпәтниң дәрижилири. Сүпәтләрниң исим орнида қоллиниши. Сүпәтниң	Сүпәтләрниң исим орнида қоллиниши. Сүпәтниң жүмлидики хизмити.

			жүмлидики хизмити.	
05	Сан	05	Сан вә униң түрлири. Санниң жүмлидики хизмити.	Сан вә униң түрлири. Санниң жүмлидики хизмити.
06	Алмаш Транспорт вә йол бәлгүлири	06	Алмаш вә униң түрлири. Алмашниң келишләрдә түрлиниши. Алмашниң жүмлидики хизмити.	жүмлидики алмашниң хизмитини чүшиниш, алмашниң исим, сүпәт орнида қоллиниш; мавзу бойичә сөзләр биллә бөләк вә дефис арқилиқ йезилидиған сөзләрни орфографиялиқ нормиға мувапиқ йезиш;
07	Пеил	07	Пеил. Ярдәмчи пеил. Пеилниң түрлири. Пеил заманлири. Пеил дәрижилири. Пеил мәйиллири. Исимдашлар. Сүпәтдашлар. Рәвишдашлар. Пеилниң жүмлидики хизмити.	пеилниң дәрижә категориясиниң түрлирини еғизчә вә йезиқчә нутуқта қоллиниш; мавзу бойичә сөзләр биллә бөләк вә дефис арқилиқ йезилидиған сөзләрни орфографиялиқ нормиға мувапиқ йезиш;
08	Рәвиш	08	Рәвиш вә униң түрлири. Рәвишләрниң ясилиши. Рәвишләрниң жүмлидики хизмити.	рәвишниң мәнавий түрлирни пәриқләндүрүш, синонимлиқ қатарлирини түрләндүрүп қоллиниш; мавзу бойичә сөзләр биллә бөләк вә дефис арқилиқ йезилидиған сөзләрни орфографиялиқ нормиға мувапиқ йезиш;
09	Ярдәмчи сөзләр. Имлиқ сөзләр. Тәхлидий сөзләр	09	Бағлиғучилар. Уланмилар. Тиркәлмиләр. Имлиқ сөзләр вә уларниң түрлири. Тәхлидий сөзләр вә уларниң түрлири.	бағлиғучиларниң, тиркәлмиләрниң , уланмиларниң түрлирини пәриқләндүрүшни билиш, уларни орунлуқ қоллиниш; тәқлидий сөзләрниң стильлиқ мәнасини чүшинип қоллиниш; қошумчилар алаһидиликлирини әскәргән һалда, аһаңдашлиқ қануниға мувапиқ орфографиялиқ нормиға мувапиқ йезиш;
10	Синтаксис. Сөз бирикмилири. Жүмлә	10	Сөз бирикмилири. Жүмлидики сөзләрниң бағлиниш йоллири. Жүмлиниң мәнасиға қарап бөлүнүши.	уйғур тилиниң тавушлар системиси, аһаңдашлиқ қануни, имла алаһидиликлирини әскәргән һалда, орфографиялиқ нормиға

				мувапиқ йезиш; созуқ, үзүк тавушлар тәләппузи, боғумларниң тәләппузи, кирмә, қисқартилған сөзләрниң тәләппузи қанунийәтлиригә мувапиқ тәләппуз қилишни билиш;
11	Хәлиқ еғиз ижадийити «Чинтөмүр батур вә Мәхтумсула» вә «Тай билән бала» чөчәклири	11	Хәлиқ еғиз ижади вә униң түрлири. Чөчәк. Чөчәкниң түрлири. Мақаллар вә уларниң түрлири. Қошақ. Қошақниң түрлири. Бейитлар. Ривайәт. Әпсанилар. Тепишмақлар	Бәдиий әсәрниң мавзуси билән идеясини ениқлаш. Бәдиий әсәрдики персонажлар портретлири вә иш-һәрикәтлири арқилиқ уларниң обризини ечиш.
12	Қедимий уйғур әдәбияти	12	Уйғурларниң тарихи тоғрилиқ мәлуматлар. Қедимий уйғурларниң йезиқ мәдәнийити. Уйғур – Идиқут әдәбияти. «Он икки муқам». «Миң өй»	Бәдиий әсәрләрниң жанри асасида фабулиси билән сюжетини ейтип бериш. Бәдиий әсәрниң мавзуси билән идеясини ениқлаш.
13	XI-XIV әсирләрдики уйғур әдәбияти	13	Й.Х.һажип һаяти вә ижади. «Қутадғу билик» дастани. М. Қәшқәрий һаяти вә ижади. «Дивану луғәтит түрк» әмгигиӘ. Йүгнәкий һаяти вә ижади. «Әтәбәтул һәқайиқ» әсәри.Н. Рәбғузий һаяти вә ижади. «Қиссәи Рәбғузий» дастани.	Бәдиий әсәрниң жанрини, фабулисини, сюжетини ениқлаш. Бәдиий әсәрдә көтирилгән ижтимаий-сәясий мәсилиләрни униң идеяси арқилиқ чүшәндүрүш.
14	XV- XVIII әсирләрдики уйғур әдәбияти	14	Ә. Навайи һаяти вә ижади. Навайи дастанлири. М. Һ. Аязий һаяти вә ижади. Аязий әсәрлири. Хирқитий һаяти вә ижади. «Муһәббәтнамә вә меһнәткам». Әрший, Зелилий, Харабатий, Нәвбәтий, М.С. Қәшқәрий һаяти вә ижадий паалийити. Назугум вә Садир Палван һаяти, ижадий. Уларниң қошақлири.	Бәдиий әсәргә сюжетлиқ-композициялик тәһлил қилиш. Әсәрниң мәзмундаш башқа сәнъәт түрлири билән селиштуруп, уларниң тарихий вә бәдиий қиммитигә баһа бериш Әсәрләрдики троп вә фигуриларниң түрлирини тәһлил қилиш арқилиқ муәллип стилиға баһа бериш
15	XIX әсирниң I йеримидики уйғур әдәбияти	15	А.Низарий, Т. Ғерибий вә Н. Зияий һаяти вә ижади. Уларниң әсәрлири	Бәдиий әсәргә сюжетлиқ-композициялик тәһлил қилиш. Муәллип обризиниң әсәрниң идеялик-стилистикилиқ биртуташлиғини һасил қилғучи ролини тәһлил қилиш. Әсәрниң мәзмундаш башқа сәнъәт түрлири билән селиштуруп, уларниң тарихий вә бәдиий қиммитигә баһа бериш
16	XIX әсирниң	16	Б. Назим һаяти вә ижади.	Бәдиий әсәрләрниң жанри

	II йеримидики уйғур әдәбияти		Билал лирикиси. Шаирниң әсәрлири. Молла Шакир һаяти вә ижади. Шаирниң дастанлири. С. М. Қаший һаяти вә ижади. «Шәрһи шикәстә» дастани.	асасида фабулиси билән сюжетини ениқлаш.. Бәдиий әсәрниң мавзуси билән идеясини ениқлаш.
17	XX әсир уйғур әдәбияти	17	Н. Абдусемәтов, Ө. Муһәммәдий, Һ. Искәндәров, А. Муһәммәдий, Н. Исрайилов, М. Һәмраев, Л. Мутәллип И. Саттаров Қ. Һасанов.	Бәдиий әсәрдики персонажларниң типлирини ясилиш усуллири турғисидин ениқлаш. Әсәрдики тәсвирий венситиләрниң (символ, синекдоха, тәкрарлаш түрлири: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикилиқ соал) қоллинилишини тәһлил қилиш;
18	Заманивий уйғур әдәбияти	18	Һ.Абдуллин, И.Бәхтия, Х.Һәмраев, З.Сәмәдий, Ж.Босақов, Й.Ильяс, Қ.Тохтәмов, Т.Тохтәмов, С.Мәмәтқулов, Д.Ясенов, Й.Мухлисов, М.Зулпиқаров, Ә.Һаширов, П. Сабитова	Бәдиий әсәр сюжетиниң тәркивий қисимлирини тәһлил қилиш. Персонажларниң паалийити билән муәллип бәргән портретлиқ характеристикисини селиштуруп, уларниң тарихий вә бәдиий қиммитигә баһа бериш.
19	Қериндаш хәлиқләр әдәбияти	19	Абай Қунанбаев Ибрай Алтинсарин Сәбит Муқанов Чиңғиз Айтматов Расул Ғамзатов А.С.Пушкин	Бәдиий әсәрниң жанрини, фабулисини, сюжетини ениқлаш. Бәдиий әсәрдә көтирилгән ижтимаий-сәясий мәсилиләрни униң идеясини ениқлаш.
20	Мустәқиллик жиллиридики уйғур әдәбияти	20	А.Дөләтов Ж. Розахунов П.Мәхсәтова М.Обулқасимов А.Мәсимов И.Тохтияров	Бәдиий әсәр сюжетиниң тәркивий қисимлирини тәһлил қилиш. Персонажларниң паалийити билән муәллип бәргән портретлиқ характеристикисини селиштуруп, уларниң тарихий вә бәдиий қиммитигә баһа бериш.
Мәтинлик тапшурмилар бәдиий әсәрдики тәсвирий воситиләрниң (символ, синекдоха, тәкрарлаш түрлири: эпифора, анафора, аллитерация, ассонанс, риторикилиқ соал) қоллинилишини тәһлил қилиш.Персонажларниң паалийити билән муәллип бәргән портретлиқ характеристикисини селиштуруп, уларниң тарихий вә бәдиий қиммитигә баһа бериш.				

4. Тапсырма мазмұнының сипаттамасы:

Фонетика. Созуқ вә үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, уларниң алдинқи вә экси тәсиратлири. Боғум.Урғу. Фонетика вә графика. Нутуқ әзалири. Алфавит. Тавушларниң бөлүнүши. Созуқ вә

үзүк тавушлар. Созуқ вә үзүк тавушларниң түрлири. Созуқ тавушларниң қанунлири. Үзүк тавушларниң аһаңдашлиғи, алдинқи вә әкси тәсират қанунлири. Боғум вә униң түрлири.
Лексикология. Сөз вә униң мәнаси. Көп мәналиқ сөзләр. Сөзләрниң удул вә көчмә мәналири. Мәнадаш, аһаңдаш вә зит сөзләр. Фразеологизмлар. Кирмә сөзләр. Кона вә йеңи сөзләр. Диалект вә шевиләр.
Морфология. Сөз тәркиви. Сөз тәркиви. Томур вә ясалма сөз. Қошма, бириккән, қош вә қисқартилған сөзләр. Қошумчилар вә уларниң түрлири. Мустәқил сөзләр. Сөз түркүмлири. Исим. Исимларниң морфологиялик хусусийәтлири. Исимниң түрлири вә уларниң имласи. Исимниң көплүк вә егилик қошумчилири. Исимларни келишләрдә түрләш. Исимларниң жүмлидики хизмити.
Сүпәт. Сүпәтниң морфологиялик хусусийәтлири. Сүпәт түрлири. Сүпәтниң дәрижилири.Сүпәтләрниң исим орнида қоллиниши. Сүпәтниң жүмлидики хизмити.
Сан. Санниң морфологиялик хусусийәтлири. Санниң түрлири. Санниң жүмлидики хизмити. **Алмаш.** Алмашниң морфологиялик хусусийәтлири. Алмашниң түрлири. Алмашниң келишләрдә түрлиниши. Алмашниң жүмлидики хизмити.
Пеил. Ярдәмчи пеил. Пеилниң түрлири. Пеил заманлири. Пеил дәрижилири. Пеил мәйиллири. Исимдашлар. Сүпәтдашлар. Рәвишдашлар. Пеилниң жүмлидики хизмити.
Рәвиш. Рәвиш вә униң түрлири. Рәвишләрниң ясилиши. Рәвишләрниң жүмлидики хизмити.
Ярдәмчи сөзләр. Имлиқ сөзләр. Тәхлидий сөзләр. Бағлиғучилар. Уланмилар. Тиркәлмиләр. Имлиқ сөзләр вә уларниң түрлири. Тәхлидий сөзләр вә уларниң түрлири.
Синтаксис. Сөз бирикмилири. Жүмлә. Сөз бирикмилири. Жүмлидики сөзләрниң бағлиниш йоллири. Жүмлиниң мәнасиға қарап бөлүнүши.
«Чинтөмүр батур вә Мәхтумсула» вә «Тай билән бала» чөчәклири. Хәлиқ еғиз ижади вә униң түрлири. Чөчәк. Чөчәкниң түрлири. Мақаллар вә уларниң түрлири. Қошақ. Қошақниң түрлири. Бейитлар. Ривайәт. Әпсанилар. Тепишмақлар.
Қедимий уйғур әдәбияти. Уйғурларниң тарихи тоғрилиқ мәлуматлар. Қедимий уйғурларниң йезиқ мәдәнийити. Уйғур – Идиқут әдәбияти. «Он икки муқам». «Миң өй».
XI-XIV әсирләрдики уйғур әдәбияти. Й.Х.һажип һаяти вә ижади. «Қутадғу билик» дастани. М. Қәшқәрий һаяти вә ижади. «Дивану луғәтит түрк» әмгигиӘ. Йүгнәкий һаяти вә ижади. «Әтәбәтул һәқайиқ» әсәри.Н. Рәбғузий һаяти вә ижади. «Қиссәи Рәбғузий» дастани.
XV- XVIII әсирләрдики уйғур әдәбияти. Ә. Навайи һаяти вә ижади. Навайи дастанлири. М. Һ. Аязий һаяти вә ижади. Аязий әсәрлири. Хирқитий һаяти вә ижади. «Муһәббәтнамә вә меһнәткам». Әрший, Зелилий, Харабатий, Нәвбәтий, М.С. Қәшқәрий һаяти вә ижадий паалийити. Назугум вә Садир Палван һаяти, ижадий. Уларниң қошақлири.
XIX әсирниң I йеримидики уйғур әдәбияти. А.Низарий, Т. Ғерибий вә Н. Зияий һаяти вә ижади. Уларниң әсәрлири.
XIX әсирниң II йеримидики уйғур әдәбияти. Б. Назим һаяти вә ижади. Билал лирикиси. Шаирниң әсәрлири. Молла Шакир һаяти вә ижади. Шаирниң дастанлири. С. М. Қаший һаяти вә ижади. «Шәрһи шикәстә» дастани.
XX әсир уйғур әдәбияти. Н. Абдусемәтов, Ө. Муһәммәдий, Һ. Искәндәров, А. Муһәммәдий, Н. Исрайилов, М. Һәмраев, Л. Мутәллип И. Саттаров Қ. Һасанов.
Қериндаш хәлиқләр әдәбияти. Абай Қунанбаев, Ибрай Алтинсарин, Сәбит Муқанов, Чиңғиз Айтматов, Расул Ғамзатов, А.С.Пушкин.
Мустәқиллик жиллиридики уйғур әдәбияти. А.Дөләтов, Ж. Розахунов, П.Мәхсәтова, М.Обулқасимов, А.Мәсимов, И.Тохтияров.

5. Тесттің бір нұсқасындағы тест тапсырмаларының қиындығы: тест тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: базалық деңгейде (А) – 26 %; орташа деңгейде (В) – 60 %; жоғары деңгейде (С) – 14 %.
Базалық деңгейдегі тест тапсырмалары қарапайым білім мен дағдыларын пайдалануға, түсушінің ең төменгі дайындық деңгейіне баға беруге, белгілі бір нұсқаулардың көмегімен әрекеттерді орындауға, қарапайым дәлелдер мен ұғымдарды пайдалануға негізделген.
Орташа деңгейдегі тест тапсырмалары негізгі білім мен дағдыларын дұрыс пайдалануға, жаңа жағдайларда қарапайым модельдерді тануға, деректерді талдау мен салыстыруға, жүйелеуге,

дәлелдерді қолданып, ақпаратты жалпылау мен қорытынды жасау қабілеттерін бағалауға негізделген.

Жоғары деңгейдегі тест тапсырмалары неғұрлым күрделі білім мен дағдыларын пайдалануды, тапсырмалардың күрделі модельдерін тануды, мәселелерді шешу үшін білім мен дағдыларын біріктіруді, күрделі ақпаратты немесе деректерді талдауды, пайымдауды, тұжырымдарды негіздеуге бағытталған.

6. Тест тапсырмаларының формасы:
Бір дұрыс жауапты таңдауға арналған жабық формадағы тест тапсырмалары.

7. Тест тапсырмаларын орындау уақыты: Бір тапсырманы орындаудың орташа ұзақтығы 1,5 – 2 минутты құрайды.

8. Бағалау:
Аттестация кезінде тестілеудің жиынтық балы есептелінеді.
Төрт жауап нұсқасынан бір дұрыс жауап таңдалған тапсырма үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаған тапсырмаға – 0 балл алады.

9. Ұсынылатын әдебиеттер тізімі:

1. Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігімен бекітілген «Білім беру ұйымдарында пайдалануға рұқсат етілген оқулықтардың, оқу-әдістемелік кешендердің, оқу құралдарының және басқа да қосымша әдебиеттердің, оның ішінде электрондық жеткізгіштердің тізбелері».
1. Уйғур тили, 5 сынып, З. Һивуллаева, Ж.Сабитова, Алматы «Атамұра» 2017ж.
2. Уйғур тили, 6 сынып, З. Һевуллаева , М. Мәһәмдинов , Х.Ниязова, Алматы «Атамұра» 2018ж.
3. Уйғур тили, 7 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2017ж.
4. Уйғур тили, 8 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2018ж.
5. Уйғур тили, 9 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова, А.Имиров, Алматы «Мектеп» 2019ж.
6. Уйғур тили /гуманит/, 10 сынып, Р.Арзиев, Г.Дуганова ,Р.Илиева, Б.Ивизова, Алматы «Мектеп» 2019ж.
7. Уйғур тили / математ../, 10 сынып, Р.Арзиев, Алматы «Мектеп» 2019ж.
8. Уйғур тили/ гуманит./, 11 сынып, В.У Махпиров,М.С.Юнусова, Р.Т.Илиева, Алматы «Мектеп» 2020ж.
9. Уйғур тили /естест-матемт../, 11 сынып, В.У Махпиров,М.С.Юнусова, Р.Т.Илиева, Алматы «Мектеп» 2020ж.
10. Уйғур әдәбияти, 5 сынып, П.Мәхсәтова, Ш.Баратова, Р. Муһәммәтова, Г. Тайирова, Алматы «Атамұра» 2017ж.
11. Уйғур әдәбияти, 6 сынып. Р.Йүсүпов, Р.Идилова. Алматы «Атамұра» 2018ж.
12. Уйғур әдәбияти, 7 сынып, А.Хамраев ,и Г.Садирова, Алматы «Мектеп» 2017ж
13. Уйғур әдәбияти, 8 сынып, П.Мәхсәтова, Р. Муһәмматова, Алматы « Мектеп» 2018ж.
14. Уйғур әдәбияти, 9 сынып, А.Һәмраев, Д.Рәйһанов, Р.Исрайилова, Алматы « Мектеп» 2019ж.
15. Уйғур әдәбияти, /гуманит./, 10 сынып, П.Мәхсәтова, Р. Муһәммәтова,Г.Тайирова, Алматы «Атамұра» 2019ж.
16. Уйғур әдәбияти / математ../, 10 сынып, А,Тиливалди, Ш.Аюпов, Т.Нурахунов, Х.Иминова , Алматы «Мектеп» 2019ж.
17. Уйғур әдәбияти, 11 сынып, П.Мәхсәтова , Р.Хамраева, Алматы «Атамұра» 2020ж.
18. Уйғур әдәбияти /естест-матемт../, 11 сынып, П.Мәхсәтова , Г.Дуганова , Һ.Һәмраев, Алматы «Атамұра» 2020ж.